

Rosselló (també 1318, *Revue des L. Rom.* xxxii, 147); i allí restà translaticiament com a nom d'una mena de delme sobre la carn, que el 1343 a Tuïr donava divuit lliures anuals, i es troba encara així, o en la variant aglutinada *amabell*, en docs. de 1635, 1674 i 1759 (Desplanque, *Inv. Arch. Thyr.*, p. xxiii). Però també es troba en el Princ.: el doc. de 1310 referent al de Bna., que cita *AlcM*, es pot llegir en text complet en *BABL XI*, 306; «tot porc mesel, e truge mamalluda --- que la tayllen en taula separada, fora del *maell*», Sant Celoni, a. 1370 (*BABL XII*, 138).

DERIV.: *Maeller* 'carnisser' [fi S. XIII]: *maseller*, doc. ross. de 1309 (*RLR VIII*, 68), *maeller* 1314 (*RLR XXX*, 263); «que negun *maeller* no gos mesclar una carn ab altra, ne gos fer tornes d'altra bèstia», Bna., S. XIV (*BABL XI*, 306). També 'botxi': «la ànima mia no pot entrar en paradís, ab victòria del martire, si tu no fas lo meu cors turmentar als teus *maselers*», *VidesR*, 66r2, n. 60, traduïnt a *carnificibus* (171.31). I el NL *Maella*, del pl. llatí *MACELLA*.

Maestrat, maestria, maestrivol, V. mestre

Maete, castellanisme de mariners mallorquins: com ho mostra la pronúncia cast. que li dóna *AlcM* es fracta d'un cast. *baete* mal pronunciat (corrupció deguda a *mitjana*, *màstil* o altre terme nàutic), diminutiu del cast. *bao* (BAU).

Mafader, 'raier' (Fraga, *BDC XXIII*, 159), deu ser derivat d'un *mafada* 'rai', que probablement vindrà de l'ar. vg. *mabádda* 'coixí' i 'coixinera' (d'on el cast. *almohada*, port. *almajada*, *DCEC*, *ALMOHADA*, i *Dozy*, *Suppl.* 1, 352-3), comparant amb aquestes coses el rai, que per dir-ho així fa de coixí aguantant el rai.

MAG, MAGA, 'persona màgica', pres del ll. *magus* 'un màgic, un bruixot', i aquest del gr. *μάγος* id. □ 1.ª doc.: *mago*, Belv.

DERIV.: *Màgic*, fi S. XIV, Eiximenis (*DAG.*). *Màgica* subst. fem. [Belv.]. *Màgia* [Lacav.]. *Magià*. *Magicià*. *Magisme*. *Emmagicat*.

MAGALL i *magallar*, mots peculiars del català i la llengua d'oc, d'origen incert; potser resultaren d'una combinació de *mallar* i *MALL*, amb els quasi-sinònims *MAGOLAR* i *MAGANYAR*, per un sentiment popular que cada una d'aquestes tres paraules era com una variant sufixal de les altres. □ 1.ª doc.: 1413.

El *DAG* el registra en inventaris vigatans de 1413, 1444, 1452 etc., *AlcM* des d'un 1485; és clar que es troba sovint en aquesta mena de textos: «una braguadora i rebregadora tot d'una pessa; una *magay* de set liuras y miça; una aixada formiguera --- una dastral --- escàrpara --- aixà --- una aixada de entrecavar sebas --- un palador de paila bo ab duas àrpias ---», Igualada, a. 1568 (*BDLC XVI*, 103). «*Magall* per cavar terra aspre: bipalium», *OPou* (*ThPu.*, 84); «Vicmar pren ampla aixada y agut *magall*, / cava una fossa fonda en

un boscam / ---», *MilàF* (*ProsB.*, v. 67); «y, rampa amunt pujant-se'n, arramban feixucs còdols, / *magalls* y cunys, per fendre la roca de soley, / y, per servir de jàceres, antenes y permòdols, / fan càrrega, al passar-hi, dels arbres de l'esquey», *Atl.* vi, 4b (ja en la versió de 1867).

Crec que no s'usa més que en el Principat, amb la pron. *magái* en la zona del triangle Llobregat-Fluvià-mar (Sant Pol de Mar, 1914 etc.), en l'occidental fins al cap dels Pirineus: a la Vall Ferrera i Ferrera me'l definien com l'eina d'eixarcolar, a la de Cardós descrit com eina amb acer al cap del mànec, dues puntes en un costat, com la *pioixa*, i a l'altre, un tallant de tall paral·lel al mànec: usada per esboigar (1932-34). També, però, designa localment altres eines, com una de terrisser a Breda o CpTarr., *BDC IX*, 77 (no em sembla gens exacte el gravat d'un magall que ens dóna *AlcM*). No figura en els diccs. val. ni balears, car de fet els que allà s'usen són *fes*, *lligó*, *lligona*. Però potser tenia un ús més vast a l'Edat Mitjana, car del català fou manllevat el sic. *magaglu*, que ja figura en la combinació *magaglu czappuni* traduïnt «ligo plantatori» en un text de 1519 (com indicà *MLWagner*, *ZRPb.* LXIV, 163).

En llengua d'oc només hi ha un testimoni medieval, c. 1300, en la *Vida de Sant Honorat* (costa provençal): «Va prendre lo *magall*, / tres colps ferí la peira», on tan bé o millor es podria entendre com un mall de ferro, segons admet *Rayn.* iv, 130, que com «*magalb*, pioche» (amb ? en el *PDPF*). Avui allà, canviat regularment en *magau* o *magai*, és un mot ben difós pel domini provençal, que el *TdF* defineix «houe, sorte de pioche à lame plate et courbée», i en dóna testimonis en autors de Bouches-du-Rh. i Toulon; però té una àrea molt més ampla, que es deu estendre a tots els dominis dialectals del Sud de la terra d'Oc: car hi afegeix no sols els derivats *magaiet* i *magaioun* sinó el verb *magaià*, -at, «labourer avec la houë», que localitzat en gascó, llgd. i alpí. En efecte, *Andrews* recull «bêche: *magay*» a Menton; i fins al llgd. de l'extrem SO., trobem *magâl* a l'Alt Arieja, per a una eina per obrir recs que té pic en un costat i destraleta a l'altre («Axt und Hacke zugleich», *Fahrholz*, *W. u. W. Hoch-Ariege*, p. 81).

Sobre els noms romànics d'aquesta mena d'eines, cf. la monografia de *Rohlf's* «über Hacken und Böcke», *ZRPb.* 1925. Encara que no el reculli *Palay* em pregunto si no és manlleu occità el basc lab. fronterer (Bardòs) *pakaïleria* «mayal, fléau de batteur en grange» (*Azkue*), car si bé el sentit coincideix més amb el del gc. *lajèt* *FLAGELLUM*, si vingués d'aquest caldria que fos un manlleu directe del llatí antic (a causa de la *g^e > k*), mentre que *-eria* suggereix data romànica.

L'etimologia s'ha estudiat a penes i només amb un suggeriment, que trobo insostenible, d'E. Herzog que en la *ZRPb.* XLVII, 1927, 119-20 es fa seva una insinuació de *Mistral* en el *TdF*, que vingui del grec *μάχελλα* id. No és un mot general en grec sinó únicament homèric i dels dos primers tràgics; fa l'efecte que cap a l'era cristiana devia ser ben mort en grec